च्यते · न कृते सत्त्रे प्रवर्तते अकृतऽएव प्रवर्तते · कुत एतत् · आगूरणनिमित्तस्य तावत्कालभावित्वात् यावन्न क्रियते सत्त्रम् तावदेव संकल्पनिमित्तमिति · अपि च निष्क्रयकार्ये भवति विश्वजिद्यागं हि प्रकृत्योच्यते सर्वेभ्य स्तोमेभ्यः सर्वेभ्यः पृष्ठेभ्यः सर्वेभ्यश्छन्दोभ्य आत्मानं निष्क्रीणीतऽइति निष्क्रयश्चाकृतऽएव भवति [न कृते]। दीक्षितानां चेत्साम्युत्थानं ज्ञायेत सोमं विभज्य तेनैव सर्ववेदसेन सर्वपृष्ठेन यजेरन् ॥३॥ अथ यदि संदीक्षिताः साम्युत्तिष्ठेरन्निति प्रकृत्यैवं हि श्रूयतऽइति · साम्युत्थानं चार्धसमाप्ते सत्त्रऽउत्थानम्। देव॰ सत्त्रार्थं कृतदीक्षाणां यदि दैवान्मानुषाद्वा निमित्तात्सामि असमाप्तऽएव सत्त्रे उत्थाप्येत सत्त्रं नैव समापयाम इति बुद्धिर्जायते · सोमेनोपलक्षितं सर्वं साधारणं धान्यघृतादिद्रव्यं वि॰ज्य आत्मीयमात्मीयं पृथक्कृत्वानेनैव पूर्वसूत्रोक्तेन विश्वजिता सर्वस्वदक्षिणेन पृथक्पृथग्यजेरन्। क्रीते विभागश्रुतेः[1] ॥४॥ स च विश्वजित्क्रीते सोमे भवति नाक्रीते · कुत एतत् विभागश्रवणात् सोममपभज्येति (ताण्ड्य॰ १.३) · न चाक्रीतस्य विभागः सम्भवति · तस्मात्क्रीते विश्वजित्।

उपपाताद्वोभयतः ॥५॥ वाशब्दः पक्षव्यावृत्तौ · उभयत्र क्रीते चाक्रीते च साम्युत्थाने विश्वजिद्भवति · कुत एतत् उपपातात् साम्युत्थानं हि [उपपातो विश्वजितो] निमित्तम् तच्चदि विभागेन विशेष्यते वाक्यं भिद्येत तस्मादुभयतो विश्वजित्। तर्हि कथमुच्यते विभागश्रवणात् सोममपभज्येति ·

विभागः क्रियागुणत्वात् ॥६॥ क्रियागुणभूतानां द्रव्याणां सामर्थ्यपरिप्राप्तो विभागः सोऽनूद्यते सोमशब्देन लक्षणया सोममपभज्येति। देव॰ न ह्यत्र सोममपभज्येत्यनेन सोमस्य विभागो विधीयते · कस्मात् · सोमस्य क्रि॰त् क्रियाङ्गत्वात् इतरसाधारणद्रव्यवत् यागार्थत्वात् · तथा हि न तावदक्रीतसोमस्य तद्विभागो विधातुं शक्यते नापि क्रीतसोमस्य तस्येतरसाधारणद्रव्यविभागवत्सोमविभागस्यार्थप्राप्तत्वात् · तस्मादुभयथापि सोमविभागविधानासंभवादेकीकृतसाधनानां सत्त्रिणां प्रवृत्तानां मध्ये साम्युत्तिष्ठतां प्राप्तमेव धनविभागं सोमविभागशब्दोऽनुवदति · सोमशब्दस्तु द्रव्यमात्रोपलक्षणार्थः · तस्मात्प्रवृत्तमात्रस्योत्थाने

---

१) Thus K sec. m. R. A. ग: श्रुतेः १. ३. M. K pr. m.